

NÉPOLVASÓTÁR

SZÉPIRODALMI
és
TUDOMÁNYTERJESZTŐ
HETILAP

Főszerkesztő:
MEZŐFI VILMOS.

SZERKESZTŐSEG ES KIADÓHIVATAL:
Budapest, VII., Garay-uteza 32.,
a hová a megrendelések intézendők.

TARTALOM: A mai és a jövő állam. (Liebknecht Vilmos.) — Az óriások. (Ikarus.) — Az emberi nem elsatnyulása. — Dözsöldy, a Nemzeti Kázinó tagja a kulturáról. — Hazám fiai elköltöztek. (Madách Aladár.) — »Gyilkos!« — Nagy város gyermeke. (Fehér Jenő.) — Különfélék. — Világkrónika. — Szerkesztői üzenetek.

Egyes szám ára 10 kr.
Előfizetési ára negyedévre 1.20 kr., félévre 2.40 kr.

Megjelenik minden vasárnap.

Világkrónika.

Felrobbant hajókazán. Prágában a *Kaiser Franz Josef* gőzhajó kazánja felrobbant és 20 utast a légbe röpített.

Öngyilkos ácsmester. Brassóban *Salmen Frigyes* ácsmester a miatt való elkeseredésében, hogy 100,000 frtos pörét elveszítette, felakasztotta magát.

Nagy tüzvész. Chartres mellett Puiset Doré falut a tűz elhamvasztotta. Az egész falu népsége benn égett.

Vonatok ütközése. Brestből jelentik, hogy Gouesnonnál két személyvonat összeütközött és a zsúfolt vonat kupéiban a bucsura indult utasok valamennyien megsebesültek.

Jégeső. Nagybánya körül olyan jégeső volt, hogy a galambtojás nagyságu jég szemek az egész vidék termését tönkre tették.

Gyermekgyilkosság. A Bodva patakából egy csecsemőt huztak ki, a melynek feje tele volt gombostükkal szurdosva és szája kendővel volt betömve. A szivtelen anyát nyomozzák.

Gyilkos csendőrök. Tóth-Komlós és Mezőkovácsháza között a csendőrök meggyilkoltak egy asszonyt és 200 forintjától megfosztották. A gyilkosságot a csendőrökre a mező-őr bizonyítja.

Gyilkos vadászok. Sopronban Gordon báró fővadásztát és egy erdészgyakornokot a vadászok agyonlőttek. A vadászoknak valószínűleg több áldozatuk is van.

Elégett község. Nagy-Zucska beregmegyei községben egy égő szivartól meggyulladt egy ház és a tűz a község 701 házát elpusztította.

Lefokozott szocialista tiszték. Grácban 47 tartalékos szocialista tisztet lefokoztak. A lefokozást folytatják.

Feldult sir. Kassán a zsidó temetőben fanatikus ortodox zsidók feldulták az iskolaszéki elnök fiának sirját, mert a siron magyar felirat volt. A sirháborítókat elfogták.

6. szám.

Budapest, 1898. június 5.

III. évfolyam.

Felelős szerkesztő és kiadó: L. SZEDERKÉNYI NÁNDOR.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Garay-utca 32.

A mai és a jövő állam.

Irta: Liebknecht Vilmos.

A fölfordulás, a rendetlenség uralkodik most, a *szociáldemokrácia rendet akar.*

Uralkodik a háboru és az osztályharc — a szociáldemokrácia akarja a békét meg az érdekeknek összehangzásba hozatalát és akarja az osztályharc megszüntetését az osztályok eltörlése által.

A tulajdon manapság az emberek többségére nézve hazugság, a kisebbségre nézve rablás. A szociáldemokrácia tulajdont akar mindenki részére. Valósággá akarja tenni a tulajdont; biztosítani akarja a munkásnak munkája egész eredményét és egyszersmindenkorra véget akar vetni a kizsákmányoló tőkés-rendszernek.

A mai társadalom megtanítja s fölbontja a család kötelékeit; — a szociáldemokrácia eltörlővén az erkölesgyilkoló osztályuralmat, érvényre akarja juttatni a család jogait.

Manapság állam és társadalom versenyeznek egymással abban, hogy az emberben elfojtassék a szellemi fejlődés csirája, hogy az emberek óriási többségét testben-lélekben elnyomorítsák, az uralkodó kisebbség erkölesi romlottságát fokozzák; — a szociáldemokrácia egyenlő és lehető jó nevelést akar minden egyes ember részére! Akarja az ember minden szellemi képességének lehető legnagyobb kifejtését; akarja a tudomány és művészet tervszerű előmozdítását; a művészetet és tudományt a nép közös birtokává akarja tenni.

Társadalmi és állami torzállapotainknál fogva a nő teljesen jogok nélkül szükölködik és számtalan esetben a házassági vagy a házasságon kívüli erkölestelen életre van kárhóztatva; a férfi- és nőnemnek egymással való érintkezése pedig természetellenes és erkölestelen; a szociáldemokrácia a nőt emancipálni akarja éppen úgy, mint a férfit; a nő teljesen egyenlőjogúvá akarja tenni a férfivel; meg akarja szüntetni

az erkölcstelenséget, az érdekházasság álarcza mögött szemérmesen meghuzódót éppugy, mint azt, a melyik kifestett arccal, ~~mozgalom~~ ~~kebellet~~ futkos az utcán. *boulevard az állam!*

A tényleges, a való viszonyoktól kiindulva és nem ábrándok után szaladva, hanem a kultura vivmányaira támaszkodva, *törekszünk az osztályállam, az osztályérdekek, az osztálytörvényhozás és az osztályuralom megszüntetésére.*

Czélünk a gazdasági és politikai egyenlőjoguságon alapuló népállam; a szabad társadalom szövetkezeti munkával. Minekünk az állam és társadalom egyetlen czélja: minden egyes ember jóléte. Hogy czélunkat elérhessük, *szervezkedünk*. Szervezkedünk, mert egységes szervezet nélkül nem lehetséges elveink hathatós terjesztése, nem fejthető ki hathatós működés.

Az egységes szervezet az erők összefoglalása és összegyűjtése egy pontba. Az egyedül álló ember tehetetlen; *a szétforgácsolt erő nem erő*. Az egyesülés az erőket nemcsak összeadja, hanem sokszorozza is.

A gazdasági állapotok pedig alapjaiban egyformák valamennyi kulturállamban. Manapság egy állam sincs kina elválasztva a többtől. A mesterségesen még fentartott korlátoknak valamennyi kulturállamnak közös fejlődése, közös története van. Minden állam befolyásolja a másikat és befolyásoltatik ezáltal. Ezért manapság minden párt többé-kevésbé *nemzetközi*. A mi pártunk pedig még sokkal inkább nemzetközi, mint bármely más párt, mert nem ismer nemzeti korlátokat és tisztán emberi álláspontra helyezkedve, mindent tisztán emberi szempontból mérlegelve, a különböző nemzetek fiaiban csupán embertársakat, testvéreket lát. Ambátor tevékenységünk színtere az állam, melynek polgárai vagyunk; azért a világpolgárságról, az emberiség általános testvérisülésének nagy eszméjéről sem feledkezünk meg. Tudjuk, hogy mindenütt, a hol az elnyomott munkásnép ügyéért folyik a harc, ott a mi ügyünkért is harcolnak.

Ez a mi programunk.

Akarjuk az igazságot és harcolunk az igazságtalanság ellen.

Akarjuk a szabad munkát és harcolunk a bérrabszolgaság ellen.

Akarjuk, hogy minden embernek jó dolga legyen és harcolunk a nyomor ellen.

Akarjuk, hogy minden ember művelt legyen és harcolunk a tudatlanság meg a barbárság ellen.

Akarjuk a békét, rendet és küzdünk a népgyilkosság, az osztályharc és társadalmi anarkia ellen.

Akarjuk a *szocialista* *népállamot* és harcolunk az önkényes osztályállam ellen. *mindet megvalósulhat.*

Az óriások.

— Népmese. —

Volt egyszer, hol nem volt, egy jó öreg király,
Országok és népek sokaságát bírta,
Nagy dolgokkal nevét krónikákba írta,
Mellé két szemét sokszor tele sírta.

Mindene volt néki, egy hiánya volt csak,
Országi és népe mind azon busultak:
Örökös homályban csetlettek-botlottak,
Soh'se látták képét a napnak, a holdnak.

Rengeteg nagy erdő volt a birodalma,
Millió bagolynak ősi fészke, alma;
Közte komor szikiák óriási halma,
Vasból van az orma, kőből van az alja.

Borus terebélye a sok régi fának
Viselte a színét fekete csuhának.
S ha szelek fuvának, oly hangosan zugának:
Vélnéd a sok vén fát papok kórusának.

Jobbra-balra pedig a köhalom szinte
Vall emberi kézre, jobban megtekintve:
Tilalomjelzők az utakra hintve
S a haladó vándort visszafelé intve.

Mindenik halomnak legtetetjén állván,
Meresszkezik reád egy-egy buta bálvány.
Rozsda eszi, mert vas (haj régi csinálmány).
Csak önterhe tartja, úgy áll még a lábán.

Szegény öreg király gondolja magába:
Mit ér nekem így az Isten szép világa!
Beleuntam már e sötétség lakába,
Sötétség lakába, örök éjszakába.

Szólítja tanácsit: Nosza, mind jövének,
S kész a tanács: Fejszét a vén fák tövének,
Ásót, kalapácsot az utak kövének,
Utat a napfénynek, haladás étvének!

És jött a királyhoz három erős szolga:
Fanyitvó, ki fát nyü, mintha kender volna;
Kömmorcsoló, kézzel a követ morzsolja;
Vasgyúró, a nevéből látszik mivolta.

És munkába fogtak: Hej, de mi lett ebből?
Mig fényözön árad tört résen keresztül:
Millió üregből baglyok hada felgyül,
S oly huhogás támad, nem bírja ki ezt fül.

*Kömorzsoló, a hogy sziklákat hengerget,
Még csak az hajt ám fel milliónyi serget!
Csúszó-mászók raja, mely ottan szendergett,
Kurutyol és sziszeg, fölvet ungot-berket.*

*Vasgyuró meg, mikor a sok bálványt bontja:
Denevérek százát a sok bálvány ontja,
Undok vijjogásuk a levegőt rontja,
Hej, de a vasgyurónak nincsen erre gondja.*

*Bezzeg a fölséges, hallva e zajt messze,
Gondolja magában: No már vége lesz-e?
Hogy nem szűn a munka süketítő nesze,
Izen a szolgákért. Nála jönnek össze.*

*S mondja nekik: Oh jaj, óriások hárma!
Hagyjátok a dolgot! Megöl e vad lárma.
Inkább legyen rajtunk sötétségnek járma.
Csak csöndesség legyen!... S csöndesség van már ma.*

Ikarus.

Az emberi nem elsatnyulása.

A türhetetlen életviszonyok, a nyomor, éhség és nélkülözés, a városok rossz levegője és egyéb okok miatt folytonosan satnyul és visszafejlődik az ember. Tudósok kimutatták, hogy egész nemzetek, a kiknek fiai hatalmas, erős emberek voltak és megküzdöttek volna az óriásokkal, most már satnya vázak és egészen elkorcsosulnak. Különösen a szegény emberekre áll ez, de gazdagok sem kivételek, mert bár azok nem szenvedik a nélkülözést, mégis a tulságos élvezetek következtében ők is csak satnya nemzedéknek adnak életet, sőt sok esetben nem is nemzenek utódokat a fegyelmezetlen és rendszertelen élet következtében. Egy statisztikában olvassuk, hogy az összes európai államokban, a hol általános védkötelezettség van, ennek behozatala óta a felnőtt férfiak közepes testmérete és a hadiszolgálatra való alkalmasságuk hanyatlott. Az 1789-iki forradalom előtt Franciaországban a gyalogságnál, a test hosszának minimuma 165 centiméter volt. 1818-ban 157, az 1852. évi törvény szerint 156 cm. Franciaországban átlag több mint fele a katonáknak meg nem felelő nagyság és testi fogyatkozás miatt a katonai szolgálatra alkalmatlannak nyilvánítottatik. Szászországban 1780-ban a mérték 178 cm. volt, most 156 cm., Poroszországban 157. Egy tudósnak 1862-ben kiadott közleménye szerint kilencz évi átlagból kitünik, hogy Poroszországban 1000 katonaköteles közül 716 találtatott a hadiszolgálatra alkalmatlannak, 317 meg nem felelő mérték és 399 testi fogyatkozás miatt. Berlin 1858-ban nem volt képes

pótjutalékot kiállítani, mert 156 ember hiányzott. Ezekből az adatokból világosan látszik a visszafejlődése az emberi testnek. És ez nem csak Franciaországban, Poroszországban, Szászországban van így, de nálunk is, Magyarországon is, a hol a hadkötelezettségi kor kezdetét a véderő ujjászervezésekor a 20-ik évről a 21-ik évre tették át, hogy a folytonos elsatnyulás által szükségessé vált behivatása a 4-ik korosztálynak elkerültessék. Mindazonáltal, hogy a sorozás korát elhalasztották, úgy Magyarországon mint Ausztriában 1867-től 1892-ig az alkalmatlanság miatt visszahelyezettek százaléka folytonosan és rendkívüli számban növekedett. Az alkalmatlanság miatt visszahelyezettek száma, Donáth Gyula dr. tudósunk szerint, az első 3, illetőleg 4 korosztályban volt:

Év	Visszahelyeztetett az első 3, illetve 4. korosztályban:		Év	Visszahelyeztetett az első 3, illetve 4. korosztályban:	
	Magyarországon %	Ausztriában %		Magyarországon %	Ausztriában %
1867	21.56	40.33	1880	60.64	69.25
1868	22.01	29.22	1881	61.65	70.93
1869	32.79	43.76	1882	62.74	69.80
1870	33.64	47.04	1883	60.75	68.94
1871	37.95	49.55	1884	64.19	71.03
1872	38.27	50.51	1885	66.41	73.40
1873	42.94	56.34	1886	65.20	66.65
1874	50.67	59.09	1887	72.35	72.06
1875	52.35	61.62	1888	75.49	76.36
1876	55.59	63.40	1889	68.77	69.87
1877	57.63	65.53	1890	69.05	66.60
1878	58.75	67.82	1891	64.88	70.06
1879	59.61	68.72			

Tehát 1867-től 1888-ig az alkalmatlanság miatt visszahelyezettek száma Magyarországon 21.56% (százalék)-ról 75.49%-ra — és Ausztriában 40.33%-ról 76.36%-ra emelkedett; azóta csekély csökkenés mutatkozott.

De ne menjünk a statisztika után. Figyeljük meg az öreg emberek elbeszéléseit és azokból is meggyőződhetünk, mennyire igaz van a statisztikának. Erős, szálás embereknek mondják a mi öregjeink az ő nagyapjukat, a kik kimentek télen a jégre mezitláb, mértföldeket gyalogoltak és megmászák a legmagasabb sziklákat, a hol még a sasokkal is megküzdöttek. De nem is voltak azok úgy nevelve, mint a mai emberek, azok nem nélkülöztek semmiben, mint manapság a legtöbbben. Hol találjuk most mi az izmos, magas embereket? A legtöbbje sápadt, nyomorék, hogy a lélek is háltni jár belé és iszonyuan törpe. Elmehetünk végig az utcán, a nélkül, hogy magas emberre akadnánk. Tíz ember közül egy daliás alakot alig láthatunk. Milyen lesz még a jövő nemzedék. Nézzük csak meg a mai gyermekeket. Betegesek, sápadtak, gyengék, hangjuk sícs és tizenegy—tizenhat éves korukban még nem sok-

kal különböznek a tiz évesektől. Pedig a mi öregjeink arról is tudnak ám beszélni, hogy tizenhatodik esztendejükben az ő korokban fejlettek voltak az emberek és mi nekünk bizony nem lehet kételkedni az ő állításukban.

Erdekes, hogy mit mondanak a tudósok erről az elsatnyulásról. Szerintük a gyermekeknek fiatal korokban nehéz munkával való megterhelése és a nélkülözés, egészségtelen életmód az okozói a visszafejlődésnek. Singer tudós kimutatja, hogy vannak gyárok, a hol 16 éves fejletlen gyermeket fognak be munkába, a mely nemcsak hogy teljesen tönkreteszi erejüket, de egyuttal el is *butítja* őket. „Az ilyen elbutított ifjak aztán két év múlva képtelenné válnak arra, hogy egy gépmunkásnak nagy ügyességet igénylő fogásait megtanulják.” Egy másik tudós, *Reinhard* azt állítja, hogy az ember fejlődésére nagy befolyással van az a küzdelem, a melyet napjainkban a kenyérért viv és a társadalmi életnek egyre szaporodó kinövéséi.

Maudsley Henrik tudós szerint „a meggazdagodás vágya, a mely az élet egész erejét igénybe veszi, az utódok visszafejlődésének veti meg alapját. Idézzük a tudós szavait: „A gazdagság után való szenvedélyes törekvés következtében a kereskedelem magasabb rétegei, a hol a spekulációk különféle nemeit buzgón üzik, a pénzpiacz ingadozásai által folytonos izgatottságban és félelemben tartatnak; az adás-vevés alsóbb rétegeiben ellenben ugyanaz, a haszon után való mohó vágy kicsinyes lélekre és nyomoruságos szellemre vezet. „Azok után írja a tudós, a miket láttam, azt a meggyőződésemet kell kimondanom, hogy a meggazdagodás szenvedélyes vágya, a mely az egész életet felhasználja, az utódok csak úgy szellemi, mint testi visszafejlődésének veti meg alapját.”

A legérdekesebben ír az emberek elsatnyulásáról *Donáth Gyula* dr., a ki a mai *termelési viszonyokban* látja a testi és szellemi elsatnyulás okát. „Az az ijesztő gyorsaság, a melyben ez a visszafejlődés végbemegy, írja *Donáth*, mutat teljes bizonyossággal arra, hogy ennek oka nem régóta hat be állandóan, hanem annak valami újnak és határozott természetűnek kell lenni. Ez az ok pedig, állithatom: a mai *termelési viszonyok*.”

Hackel Ernő tanár egyik munkájában elmondja, hogy a mai katonáskodás is oka nagyrészen az elsatnyulásnak, mert az egészséges emberek jórészt kiválogatják, agyonlövetik a csatában és a betegeket otthon hagyják nemzeni utódokat. Természetes azután, ugymond, hogy így tönkresilányítják a nemzeteket. Beszél a kaszárnyai életről és azt nagyon kárhoztatja. A nőtlen katonák nagyon sok betegséget szereznek maguknak erkölestelen nőktől és ezek a betegségek az utódokat is veszélyeztetik.

Sok tudóst idézhetnénk még, a kik a mai társadalmi rendszerben látják a visszafejlődést, de azt hisszük, az idéze-

tek elég világosan megmutatták, mik az okozói az ember elsatnyulásának. Annyi bizonyos, hogy ha a mai állapotokat nem váltja fel a társadalmi átalakulás és az ember megélhetése kellőképpen biztosítva nem lesz, folyton nagyobb mértékben fejlődik vissza az ember.

Dözsöldy Juhutum gróf

a Nemzeti Kaszinó tagja, a kulturáról.

Hát már azok a népképviselők is verekszenek. Hja az nem lehet máskép, a népképviselők a népet képviselik, a nép pedig durvá. A képviselőiknek is ilyeneknek kell lenniök, mert különben nem választják meg őket, há nem olyan párásztok mint ők. A párásztnak csak párászt kell, nem ur az már régi dolog. Minket, a Kaszinót ez az eset nem is érdekli, csupán azért hoztam fel neked Friczi pájtás, hogy megtudj belőle te is válámit. Lápokat ugysis keveset olvasól, inkább futtatsz és nőket hódítasz. De igazád is ván. A lápok nem a mi szájunk ize szerint vánnák szerkesztve, tele vánnák a népképviselők dolgáivál és mirólunk, főrendekről semmit sem

hoznak. Sőt akád köztük olyan is, a melyik egyenesen ránk támád, főrendekre, hogy mi megállitjuk a kulturát és elősegítjük a nemzet vissza fejlődését. A buták hát csak ugássának. Hát mi a mánót fejleszszük? Kulturát fejleszteni nem lehet, az fejlődik magától, azt nem kell bántáni. Elég há fejleszszük a lótenyésztést és fejleszszük az orfeumokat, meg a kártyá-kompániákat. A lótenyésztést fejleszszük ázzál, hogy angol telivér lovákát hozatunk be, az orfeumokat ázzál, hogy külföldről összeszedjük beléjük a legcsinosább, legszemreválóbb bokáju lányokat és a kártyá-kompániákat ázzál, hogy utasítjuk a kártyá-gyárakat, hogy csinosább, művészebb kivitelü kártyákat állítsának elő, hogy kedvet kápjának azok is durákozni, a kik eddig oda se néztek a kártyáasztálnak. Ennél nágyobb fejlesztését a kulturának én nem tartom czélszerűnek, mert az veszélylyel jár ránk nézve. Há a butá párásztoknak iskolákat állítanak fel és azok is látogatják a gimnáziumokat, meg reáliskolákat, kádetiskolákat, versenyre kelnek a mi tudományunkkal, a főrendek tudományával. Hja, ezt megengedni nem lehet. Ist nicht noblisch!

*

Mit szólsz hozzá, Friczi pájtás. A Kaszinóba má olyan mulátságot rendeztünk, hogy hét vármegyére szólott. Össze-

szedtük az egész városból az orfeumhölgyeket (csak a csinosább bokájúakat) meg a kárdalos frájlákat és pezsgőztünk reggelig. A Rádics bándája huzta, meg a Berkes. Ááá, de pompás cigányok ezek, többet érnek a kulturá fejlesztésénél, a mit a néplápok olyan nágyon sürgetnek. Hát, tán nem mondok igazát, mi, Friczi? Muti csak a koczkás ruháját, honnán hozattád, Párisból, Londonból, mi. Ej de csinos, én is ilyen fájtát hozatok, de megtáviratoztatom a szabónak, hogy válámivel máskép csinálja mint a tiedet, mert tudod pájtás, két főur nem járhat egyformá ruhába, kinevetne bennünket a főuri osztály, a *Kászinó*. A *Kászinó* a mi kritikusunk, a mi bíránk, a mi lelkünk és a mi világunk. Máshol nincsenek se kritikusaink, se bíránk, és a lelkünk is elsenyvedne máshol. Szóvál, ez a mi világunk, a melyen kívül nincsen számunkra hely...

Hazám fiai elköltöztek.

*Hazám fiai elköltöztek,
Szolgálnak kemény idegent;
Cselédink rongyosak s éheznek,
Gazdák voltak ők is s keserg'nek,
Mert gazdaságuk tönkre ment.*

*Házam s hazám és óh te népem,
Óh tönkre zúlló nemzetem!
Fényes, nagy házakat építesz,
Sietsz, hogy palotád, ha kész lesz,
Beléje üljön idegen.*

*Házunk is lassan dől, leomlik;
Favittatlan az ős vagyion;
A község épít egy nagy házat,
Ahhoz hajtják ki a gazdákat;
Mondják, sietős az nagyion.*

*Hogy légyen egy fényes országház,
Hol szoba álljon majd veled;
Légyen, hol az alkut megkölni
Szabadságot, jogot megtörni
Arulóidnak majd lehet.*

Madách Aladár.

„Gyilkos!”

Az Orsova felől jövő gyorsvonal másfél órával késett. Egy szegény vasutas, a ki 24 óráig nem aludt, rosszul állított be egy váltót. A vonat kisiklott kissé, de emberéletben nem esett kár. A vétkes vasutast el fogják csapni, mert hiszen gondoskodni kell az utasok biztonságáról.

A gyorsvonal sebessége küzd a pusztá végtelenségével. Perczenként egy kilométert szalad, a telegráfrudak csapásszerű ismétlődése szinte szédítő. A pályaszéli bokrok repülve sietnek a vonat elé, s aztán eltűnnek, mint valami káprázat. A tanyák rohannak egymás után, majdnem összeérnek, mintha utca-sorban állanának. A szélalmok karjai tikkadtan lógnak le, még a nyárfa levele se rezdül. Csak a zakatoló vonat körül mozog a levegő, siet kitérni a vas falak előtt és ismét becsapni a kocsi-folyosók nyitott ablakain, port, füstöt és szénport sőpörve a kocsikba. A szakaszok rekedt, lomha légkörében nincs áramlat. Az ülések bársonyának minden szála-vége hőt sugá-

roz ki. A kis fali hőmérőbe alig fér a kéneső, 35 fokot mutat. Kint a szem látni véli a megtestesült meleget. A homokkal küzdő ákácok fonnyadtak, mint valami régi ünnepi diszítés maradványai. A pusztá homokja kísértetiesen fejezlik, a kihalt termőföld csontjaiként. A sziksó szemlátomást virágozik ki a talajból. Sekély pocsolyákban disznók kényelmeskednek. Szerteszéjjel sertésólok sejtelve tölti be a levegőt. A szemhatár végén letarolt mezőkre borul a sötétkék üvegéből öntött égboltozat. Alatta az egész táj mintha lázban égne, de hiányzik a délibáb.

Az Alföldön vagyunk, szeptember közepének legforróbb napján.

Az étkező kocsi egyik asztalánál ép most fejezte be villásreggelijét egy ötvenöves ur. Egyedül van. Előkelőségében van valami rejtett fitogtatás. Finom, kényelmes ruhája kissé hanyag. Gyémánt-gombos kézelőit és nyakkendőjét letette. Izzadságát néha egy nagy, koronás monogrammal ellátott zsebkendővel törli le, s jégbe hűtött pezsgőt szürcsölgést közbe-közbe. Jól ápolt vonásai szélesen, elégedett kényellemmel terjednek el arcán, de mintha itt-ott egy régi barázda nyomaira volnának boronálva. Nagyra nyitott szeme biztosan, szinte humorral tekint maga elé, de mintha révedezve meg-megvillanna bennük egy szürke, szurós oldallpillantás.

Hédervári Kont Uzor nagybirtokos ur áll előttünk. Ez előtt tiz évvel még Kohn Izidornak hívták; akkor még úgynök volt egy felföldi nagyobb városban. Szerencsét csinált, a hogy ők mondani szokták. Hogyan csinálta, arról nem egy mendemonda kering. Némelyikét talán az irigység költötte, de annál jellemzőbb. Mert az életben az ember, még a nagy ember is, néha olyat tesz, a mi ellenkezik lényének mivoltával; de a mi ráfogás rajta szárad, az rendesen egyezik jellemével. A mondában, az adomában sokszor több benső igazság van, mint a tényben, az adatban.

Kohn alkusz üzlete lanyhácskán ment. A felesége beteges volt; két fiának taníttatása sokba került. Sok volt az üzletember a városban és kevés az üzlet. Kohn sokat dolgozott, lőtött-futott, törte a fejét, gazdagságra sóvárgott. Ez a mohó nyugtalanság időelőtt megvénytette a különben egészséges embert.

De egyszerre beállt a fordulat. Egy könnyelmű fiatal grófnak, a ki apjával meghasonlott, kölcsön adta nehezen összekuporgatott, addig biztosan elhelyezett összes vagyonát, 1000 frt készpénzt. A gróf kötelezte magát, hogy 10,000 frtot fizet, mihelyt átveszi atyai örökségét. Az öreg hirtelen meghalt, nem ért rá kitagadni fiát. Kohn a 10,000 frttal bérbe vette a gróf birtokait. Nehány gazdag termés módot nyújtott nagyobb vállalatokhoz; mind fényesen sikerült. A gróf egy-két évet Párisban töltött, aztán kétszer lépett föl kerületében kormánypárti képviselőnek, pártsegély nélkül. Másodszorra

megválasztották. A gyepen is aratott néhány diadalt. Egyszóval, öt év múlva Kohné volt a grófi birtok.

Közbe más spekulációk is jól ütöttek ki.

Egy vállalkozónak valami nagy szállítása ellen súlyos kifogásokat emelt az átvevő bizottság. Kohn megvette a romlékony szállitmányt, elhárította az akadályokat, s a megszorult katonai kincstárnak jutányosan adta az anyagot, a melyre ennek már sürgős szüksége volt. Elismerést is kapott önzetlen szolgálatkészégeért.

Máskor egy szorult viszonyok közt élő miniszteri tanáccsal társulva, nagy darab terméketlen földet vásárolt, a melyet nem sokára egészen váratlanul egy hadászati fontosságú vasutvonal szelt át.

Kohn vagyona nem volt holt tőke a közügyre nézve. Jól tudta ő, hogy gazdag embernek a leggyümölcsözőbb befektetés az az áldozat, a mit a nyilvánosság nyugtáz. Minden hazafias és jótékony ügynél első volt az adakozók közt, gyakran kezdeményező. A biharmegyei Ósi községben vásárolt birtokon (Ósi birtoka!) kisdédóvót szervezett. Héderváron megvette a kihalt Kont nemzetség ősi birtokát, a lakatlan, elhagyott, roppant kastélyt kitataroztatta és beleköltözött, a községben leányiskolát alapított és vezetésére apáczákat telepített oda. Nagy összeget adott egy gazdasági takarékpénztár alapítására s 10,000 forintot a főispánnak választási czélokra.

Ennyi nemes cselekedet, ily önzetlen közhasznú tevékenység nem maradhatott elismerés nélkül. Kohn a maga és törvényes utódai részére, családi nevének Kontra való átváltoztatása mellett, elnyerte a magyar nemességet a hédervári előnévvel.

Minden dolga sikerült. Mintha megvesztegette volna a gondviselést, vagy árendába vette volna a sorsot. Csak családi életén nem volt áldás. Felesége meghalt. Nagyobik fia: Béla léha, ledér, henczegő, könnyelmű ficzkó volt. Jogász volt, nem tudott végezni; pajtása lett a végzett birtokosnak, a grófnak. Együtt gavalléroskodtak, persze a táti pénzén. Béla keresztény lett, a váci püspök volt a keresztapja. Egy kissé antiszemita is volt, a mint illik elegáns fiatal gentryhez. Egyideig Párisban folytatta tanulmányait. Zsenirozta, hogy ott ugy ejtik új nevét, mint otthon a régit. Megtoldotta egy e-vel. De most már magyar czimborái Kón-te kiejtéssel bosszantották. Ezután tehát ugy irta magát: Comte Béla Héderváry. Így jutott be egy mágnás játékbarlangba, a hol kifosztották és kiléte kiderülvén, kidobták. Most leszállított zsebpénzzel Budapesten végzi a jogot.

Bélának ellentéte öcsese Ignác. Mély lelkű, tünődő, tiszta érzésű és életű fiu. Már egy éve, hogy kitünően végezte az orvosi tanulmányokat. Nem használja családjá új nevét, s mióta az egyetemre került, nem fogadott el hazulról egy krajczárt sem. Ragaszkodik öseinek vallásához, át van hatva annak

nagy hivatásától, tőle várja a jövőben az elsatnyult vallási élet újjászületését. Szülőföldjének egy hegyi falujában telepedett le: be-bejárja a vidéket, gyógyítva a népet és tanulmányozva nyomorának okait, elmélkedve boldogulhatásának módjain.

Ellenkező természetű fiai egyikében sem telhetett tehát nagy öröme Kont urnak. Ugy érzi azonban, hogy kenyerének javát még nem ette meg. Fordít egyet családi állapotán: megházasodik. Épen a kézfogóra megy most Budapestre. Kitűnő párti, épen neki való. Viruló szépségű, elegáns, 30 éves hajadon. Huga egy nagybefolyású államférfinak, egy nagy napilap tulajdonosának, a ki biztosan miniszter lesz a legközelebbi alakuláskor. A kisasszony távoli rokona volt egy nagynevű főpapnak, a kinek mint kitűnő gazdasszony egyideig házáat házáat vezette s a ki egy negyed milliót hagyott rá. Valóságos anyai szeretettel nevelt egy kis leányt. Azt mondják, hogy egy különben ismeretlen külföldi szegény rokonának gyermeke. A könyörület kisasszony annak idején nem sajnálta a hosszú utat, elment volt a lebetegedésre, néhány hónapig ápolta az anyát, s miután ez meghalt, örökbe fogadta a gyermeket. De van a dolognak más hite is: az öt éves gyönyörű baba nagyon hasonlít nevelő-anyjához.

Az esküvővel nem sietnek, Kont urnak nincs szándéka kikeresztelkedni. Ő ugyan egészen az ujkori kereszténység emberszeretetének magaslatán áll, de róla ne mondhasa senki, hogy anyagi javakért elhagyta hitét. A politikai alakulás kedvező. A legújabb pénzügyelnél kivőtötték a pénzemberek, hogy a kormány okvetetlenül keresztülviszi a kötelező polgári házasságot és anyakönyvet. A magas klérus nem szándékozik komoly ellentállást kifejteni! Kont úgy intézte, hogy ő legyen a legelső a hazában, a ki felhasználja e nagyhatású szabadelvű intézményt.

Béla nem tud semmit atyja szándékáról. Veszedelmes egy kópé, még udvarolni találna az érdekes menyasszonynak. Őt majd a szép mostoha mamával lepi meg. Bélának talán nem lesz inyére a dolog. Nagyobb lesz a családi fegyelem, kisebb a havi pénz, s később alkalmasint meg is oszlik a vagyon. De majd megbékül. Hisz a leendő mostoha mindenkit elbűvöl szeretetreméltóságával. S majd Bélának is akad egy előnyös párti.

Ambár ezzel sem akarna sietni. Pár év múlva fényesebb eredményeket biztosíthat neki. Nagy tervei vannak Kont urnak. A király uralkodásának 50 éves jubileuma közeledtével fél millió forintnyi alapítványt tesz valami kiválóan hazafias célra. Már akkor csak biztos a báróság, a melyet ő nem akar smuczigoskodva pár ezer forintért megvásárolni, mint bizonyos mások!

(Vége következik.)

Nagy város gyermeke.

A legelső lehellet, mit beszivtam,
A legelső szellő, mely átkarolt:
Nem a természet üde levegője,
De a nagy város fojtó gőze volt.
Az első hang: örült vásári lárma,
Az első látvány: inség s büszke fény...
Ugy fáj nekem, hogy miért is nem születtem
Egy kis falucska csöndes rejtekén.

Egy kis falun!... Lett vón körötte hegység,
Erdő vagy délábos rónaság:
Gyermek-lelkem magába szivta volna
A nagy természet édes illatát.
Pezsgőbb lett volna vérem, s tán szívemben
Kihajt a tiszta, magasztos erény...
Ugy fáj nekem, hogy miért is nem születtem
Egy kis falucska csöndes rejtekén.

Hát lettem volna pajkos, fürgé gyermek,
Szilaj, makranczos, féktelen, merész,
Ki tarka lepkét üz, ki fára kúszik
S ezer veszélylyel bátran szembenéz.
Ki életével játszik egy virágért,
S ha megvan már, eldobja könnyedén...
Ugy fáj nekem, hogy miért is nem születtem
Egy kis falucska csöndes rejtekén.

Fehér Jenő.

Különfélék.

A tüdővész és a szocializmus.

Kuthy Dezső dr. orvos könyvet irt a tüdőveészről, a melyben statisztikai adatokkal mutatja ki Magyarországon a tüdőveésznek elterjedését és sürgeti, hogy a társadalom végre lásson munkához és állítsa fel a tüdőveészeseknek a kórházat és akadályozza meg a szörnyü betegségnek további pusztítását. A könyv szerint Magyarországon 400,000 ember szenved most tüdőveészben és Budapesten 15,500 ember sorvadásos. Elmondja a könyv, hogy a tüdőveészesek nagyszáma a munkálkodó osztályból kerül ki, tehát a munkásokból, a kik a mai társadalmat munkájukkal fentartják és a kiknek mégis el kell pusztulniok a társadalom lelketlensége miatt, a mely nem törődik a munkában megbetegedett tagjainak gyógyításával. De nemcsak a sorvadásba esett munkásokat sujtja ez a betegség, hanem azoknak családjait is, a kiknek feje a tüdőveész miatt keresetre képtelenné válik és nyomornak néz elébe. Ez a betegség tehát 400,000 családot tesz tönkre! Borzasztó szám ez, még elgon-

dolni is. A könyv sokat foglalkozik a tüdővész orvosszereivel, a melyeket bőven ismertet és kimutatja, hogy az öröklött tüdőbaj igen kis arányu, csakis az olyan tüdőbaj az elterjedt, a mit nehéz fárasztó munkában kimerülésből és szennyes műhelyek levegőjétől kap az ember. A könyvben elősorolt módjait a tüdővész gyógyításának már mi mind hallottuk, sok hatékony van közöttük és semmi kifogásunk sincsen az ellen, ha ezeket a módokat hozzá latba veszik és segítenek a tüdővészesek óriási tömegén. Legjobb ezek között a kórház felállítás, bár ebben sem bizunk, mert tudjuk, hogy olyan kórházat nem állitanak fel, a melyben 400,000 embert lehetne kezelni. Ha pedig ezt nem teszik, akkor 100 vagy 1000 embernek ne is állítsanak. Hanem igenis tudunk egy jó módot a tüdővész kiirtására és ez nem más, mint a *szocializmus*. Ne essenek kétségbe tisztelt uraim, a kik a tüdővész gyógyításának módjait kutatják, *biztos szer ez, a mely jobban hat, mint száz egészségügyi intézkedés a tüdővész megakadályozására*. Lássuk már most mit akar a szocializmus. Akarja minden embernek tisztességes munkája után a tisztességes bért, hogy abból tisztességesen táplálkozhassék és megóvja magát az efféle betegségektől.

A jól táplált és rendes életü embert nehezebben támadja meg a tüdővész bacillusa, mint a kikoplaltatottat. Akarja a szocializmus, hogy a munkások munkaideje leszállítottassék és hogy a Kuthy dr. könyvében említett *munkában való kimerültség* a tulhosszu munkaidő miatt a mely egyik előmozdítója a sorvadásnak, ne következék be. Akarja, hogy tiszta műhelyekben dolgozzanak az emberek, ne olyan gyalázatos piszkos műhelyekben a melyek tenyésztői a bacillusoknak, többek között a tüdővész veszedelmes bacillusainak is. Akarja, hogy kórházak állittassanak fel a szegény betegek számára, ingyenes gyógykezeléssel, a melyekben elzárják a világtól a ragadós tüdővést lehelő beteget, hogy ne terjedhessen tovább a ragályos bacillus. *Ime itt a szocializmus, mint a tüdővész leg-hatalmasabb orvosszere*. Lássanak hozzá az urak, szivleljék meg eszménket és terjeszszék ugy, hogy minél előbb megvalósuljon a társadalom átalakítása. Majd meglátják, hogy mindjárt eltűnik a tüdővész összes bacillusaival együtt. De addig, a mig az urak nem hallgatnak ránk és nem fogadják meg tanácsainkat, hogy vegyék már be egyszer a szocializmust, (a melyről ők mindig olyan tudatlansággal és együgyűséggel beszélnek) addig mindig lesznek tüdővészes betegek, de nemcsak tüdővészes, de *éhen haldokló* betegek is.

Mert a mai tarsadalomban a szegény tüdővészes betegek többnyire éhen szoktak elköltözni ebből a nyomorult életből. Lássák urak, ne nógassák magukat, Kuthy dr. ur terveit önök nagyon könnyen megvalósíthatják — *egy kis szocializmussal*. De aztán ne legyen ám az csak afféle ugynevezett (hogy is mondjuk csak) *szociál-politika*, hanem olyan tiszta, olyan erős, olyan igazságos és olyan hatalmas, mint a miénk, a mely tényleg

akar segíteni a nyomorba döntött és betegséggel megfertőztetett proletárokon. A szocializmus olyan tudomány, a *melyben* befoglaltatnak minden kisebb tudományok, nevezetesen a tudóvész kiirtását czélzó tudományos kísérletek is. Előbb tehát juttassuk diadalra ezt a nagy tudományt, a kisebb tudományokon alapuló kísérletek aztán könnyen megvalósíthatók lesznek. Urak, csak gondoljanak a szocializmusra, ha meg akarják szüntetni a sorvadás bacillusának egyre jobban való terjesztését.

A hevesi aratók. Heves-megyéből hozzák a hirt, hogy 330 földműves nem akart munkába állani s hogy a csendőrök karhatalommal kényszerítették őket a munkára. Milyen jó fizetség járhat azzal a munkával, ha valakit csak csendőrgolyókkal lehet kényszeríteni arra, hogy a dolgát elvégezze, elképzelhetjük. És így is, a mint eltávoztak a csendőrök, *egy-től-egyig megszöktek a földművesek* a földekről. Nem talált ott az uradalom tisztje egy szálat sem közülök, a mikor megnézte, hogy halad a munka. A mérhetetlen kizsákmányolás ime mit eredményezett. *Irtózat* a munka a népnek, a mikor *élvezetnek* kellene lennie. Nincs munkás, mert nem bolond egyik sem, hogy odaadja munkaerejét — ingyen. A hevesiek pedig okos emberek, a kik nem adják el munkaerejüket alamizsnáért, így hát nem dolgoznak a gazdag uradalomnak, a mely munkájukon áll fenn. No, de hogy mit szólnak majd most a földbirtokos urak, ha ez így lesz országszerte. Vagy megadják a tisztességes követelését a munkásoknak, vagy elpusztulnak megmunkálatlan földjükkel együtt. Mert a kizsákmányolás korszaka már véget ért és az öntudatos földműves néppel már nem lehet többet paczkázni a gazdag földesuraknak.

A babonáság áldozatai. A babonás középkorra gondol vissza az ember annak az esetnek a hallatára, a melyet Veszprémből hoznak hírül. Egy veszprémmegyei községben, Nagy-Vázsonyban föllázadtak a lakosok, megtámadták előjáróikat, mert szentül hiszik, hogy ha a halottat kiássák a temetőben, akkor a jég elveri a határt. Nem hátráltak meg a csendőrök töltött fegyverei elől sem és a rend még akkor sem állott helyre, mikor a csendőrök golyói egy embert már megöltek és többet véres sebbel teritettek a földre. Megáll az ember esze, hogy a felvilágosodás századában ilyen eset még előfordul. Mennyire tudatlannak kell lennie az olyan népnek, a mely egy sir felásása miatt az életét is kockára teszi és odaáll a halálhozó csendőrgolyók elé. A babonáságtól nagy mértékben áthatott emberek képesek csak ilyenre, a kikbe már nevelésükor beleoltották a babonás hiedelmeket. És ha kutatjuk, hogy kik azok, a kik a sok babonát a népbe belenevelik, mindjárt a feketecsuhások tűnnek elénk, a kik még a gyermeklelkekbe hihetetlen dolgokat plántálnak, hogy szolgálatukba hajtsák őket és neveljék a tudatlanok, buták világát. Ezek közül a tudatlanok közül pedig, a kikbe sikerült a babonás hitet bele-

oltani, nagyon kevés tér észre és világosodik fel későbbi éveiben. Így aztán nem lehet csodálni, ha a papok seregének még ma is sikerül fentartani hatalmát és befolyását. De a szociáldamokrácia terjedésével ez sem tart sokáig s lassan már kezd derengeni a fölvilágosodottság hajnala.

A munkásegyletek feloszlatása. Odafönn egyre-másra gyártják a rendeleteket a szocialisták ellen, úgy hogy ha az eddig megkezdett buzgósággal folytatják tovább is, ma-holnap több lesz a rendelet, mint a szocialista. Most is kiadtak egy rendeletet a városi és községi hatóságoknak, a melyben figyelmeztetik az illető hatóságokat, hogy vigyázzanak a szocialista-egyletekre, mert valahogyan még veszélybe döntik a szocialisták a hazát. Kötelességükké teszik, hogy ott, a hol szocialista-egylet nincs, de a hol szocialisták mégis vannak, ezeket is kísérik figyelemmel, mert a szocialisták legújabb taktikájuk szerint beiratkoznak a nem szocialista-egyletekbe s ott csakhamar többségre jutva *szocialistává teszik az egész egyletet*. Ha ily eset tudomásukra jut az igen tisztelt hatóságoknak, azt menten jelentsek be a belügy-miniszternek s a miniszter majd feloszlatja azokat könnyű szerrel, hogy fia sem marad ott a szocialistáknak. Ime ismét előállanak a honmentők. Azt hiszik, hogy a szocialista-egyletek feloszlatásával »megszüntetik« a szocializmust. Szegény fejük, nem tudja, hogy mit csinál.

Az olasz szabadság. Olaszországban, a hol most olyan nagy az éhség, hogy százan meg ezren pusztulnak el belé, az ottani burzsoázia mindent elkövet, hogy a szocialistákat kiirtsa. Bár tudva van, hogy a kenyér miatti lázadást nem a szocialisták készítették elő, azért az uralkodó osztály minden törekvése mégis az, hogy eltüntesse a szocialistákat a föld színéről. Jól tudják a »felsők«, hogy a szocialisták öntudatra és szervezkedésre tanítják a népet, hát nagyon kellemetlenek kezdenek lenni nekik. A szocialista képviselők a parlamentben kénytelenek hálni, hogy el ne foghassák őket, mert az »államrend« érdeke azt követeli, hogy ne legyen szocialista képviselő. A hatalom önkénye egyre-másra sérti meg a szocialisták személyes szabadságát. Bebörtönözteti ok nélkül és mindenféleképen üldözi őket, a köztársasági pártiakkal együtt. Most legutóbb pedig úgy akarta megóvni Olaszország jó hírét az ottani burzsoázia, hogy elfogott egy angol újságíró, hogy ne hozhasson lapjában hirt a nép borzasztó nyomorúságáról és azokról a bestialis kegyetlenségekről, a melyeket a kormány a munká nép ellen elkövet. Az angol újságíróra, a kit egy faluban akkor fogtak el, a mikor beszélgetést folytatott a lázadókkal, hogy őket a nyomorról kikérdezze, ráfogták a hatóságok, hogy a lázadást jött szítani Olaszországba. Két napig volt fogságban, s ezután eltolonezolták Milanóba, a hol ismét becsukták és éhezgették. Táviratait, a melyeket az angol lapokhoz intézett, lefoglalták és pénzét elvették. A mikor már halálra

volt éheztetve, adtak neki egy kis húst, de tányér és evőeszköz nélkül, csak úgy mint a kutyának. Kénytelen volt tehát a fogával és kezével széttépni a husdarabot. Ezután eltolonczolták a határig s ottan aztán szegény sietett hátat fordítani az olasz vendégszeretnek. A megsértett ujságíró most hivatalos lépéseket tett, hogy sérelmeiért megtorlást nyerjen. Az angol lapok nagyon sokat irnak erről a dologról és szidják az olasz kormányt. Csodálatosnak tartják, hogy ez Olaszországban megtörténhetett. Ne csodálkozzanak az angol ujságok, hisz Olaszország olyan közel van — *Magyarországhoz*. A la Magyarország.

Angol birói ítélet. Pár nap előtt Londonban egy szegény ördög állott a bíró előtt, kit rávitt az éhség arra, hogy egy péktől kenyeret lopjon, midőn a pék pár pillanatra kiment az üzletből. A bíró felmentette a vádlottat és ezután a következő beszédet intézte a pékhez :

— Ön nem átalott egy szerencsétlent a miatt elfogatni, hogy öntől néhány fillérnyi kenyeret sajátított el, holott e szegény ember külseje eléggé elárulta kétségbeejtő nyomorát. Ön kiszolgáltatta őt a fogházbüntetésnek és az örökös gyalázatnak. És ön, a jól táplált kövér ember, ezt azért cselekedte, mert *joga* volt hozzá. Hát a *jog* csakugyan az ön részén volt, de az *igazság* és az *emberiesség* annál kevésbé. Ennek daczára kiméletet gyakorolnék ön iránt, ha nem láttam volna, hogy a midőn most itt a teremben a szánalomra méltó ember javára könyöradományt gyűjtöttek, éppen csa ön zárkózott el a könyörülettől és nem adott egy fillért sem. Nos tehát én meg önt nem fogom kimélni. Van egy törvényünk Erzsébet királyné idejéből, mely azt rendeli, hogy a pék, ha boltját őrizetlenül hagyja, egy napi fogsággal büntetessék, mert ezen gondatlanságával az éhes embereket bűnös kísértésnek tette ki. E törvényt alkalmazom önre és egy napi fogságra valamint a költségek viselésére ítélem önt.— A birói belátásnak ritka szép jele nyilvánult ebben a bölcs ítéletben. Bár minden *jogát kereső* szivtelen embert *utolérné* méltó büntetése.

A fátyol ellen. Dr. Wood angol szemorvos erélyesen kikelt a fátyolvisélet ellen, melyet a legnagyobb mértékben károsnak tart a látószervekre nézve. Minden fátyol káros, de leginkább a pontozottak. A gyöngye szemek persze kétszeresen szenvednek alatta, mert a fátyol az egészséges szemet is ugyancsak gátolja a zavartalan látásban. A legtűrhetőbbek még a ritka szövésű sima fátyolok, de Wood doktor ezeket is elvetendőeknek tartja, mert a fátyolvisélet nemcsak a látás megrontója, de gyakran főfájást és szédülést is okoz.

Oroszország vasutai. Az oroszországi vasutak hosszúsága jelenleg 36.604 kilométer. Ebből 31.158 kilométer a közlekedésügyi, 1.342 kilométer (a Kaspri tengeren túl fekvő vasut) a hadügyi miniszterium alá van rendelve, 2.103 kilométer pedig Finnországhoz tartozik. A szibériai vasut már 1.518 kilométer hosszúságban van kiépítve s az egész vonalnak körülbelül felerészén az összes építkezések készen vannak.

Határozat az eső ellen. Apraxino orosz faluban a földmivesek a hosszú, nagy szárazság miatt a falu legöregebbjéhez folyamodtak, aki népgyűlést hívott össze, melyen mindenféle javaslatokat tettek az eső előidézésére. Sokat vitatkoztak, míg egy pár vén embernek eszébe jutott, hogy a régi időkben, ha nagy volt a szárazság, mindig azzal segítettek a bajon, hogy a falu összes asszonyait bekergették a folyóba, hogy fürödjenek meg a hideg vízben. Ez a javaslat tetszett, azonnal határozattá emelték és az egész gyülekezet szemeláttára azonnal végre is hajtották. Szép látvány lehetett, de hogy meghozta-e az esőt az önkénytelen asszonyfürdetés, arról hirt adni a krónika megfeledezett. Lám, mi mindenre visz a tudatlanság.

Van-e másvilág? Afrika belsejében van egy Csofár nevű fa, a melyről az a hír van elterjedve, hogy közelében laknak az istenek. A fa szeles időben zeng, úgy hogy egészen harmonikus hangot ad. A tudomány már régen megfejtette, hogy az a hang a fa lyukaitól és repedéseitől ered, de a benszülött vadak isteni kinzilatkoztatást vélnek hallani mindannyiszor, a mikor a fa megzendül és térdre borulnak a fa előtt. Mindannyiszor, valahányszor spiritizmusról hallunk, ez a Csofár fa jut eszünkbe. Sok ember van még most is, a ki hisz a spiritizmusban és várja, hogy a tulvilági szellemek előtte megjelenjenek, pedig a tudomány már régen leszámolt a szellemekkel. Mindazonáltal most Londonban egy társaság alakult, a melynek célja tudományosan kisütni, hogy mi igaz van a spiritiszták állításában. A társaságnak lapja is van, a mely elejétől végig szellemekkel foglalkozik. A lap legutóbbi száma mintegy 500 oldalon nagy bölesen kifejti, hogy hát mégis csak igazuk van a szellemidézőknek, mert egy angol tudós, a ki sokat foglalkozott a spiritizmussal, megjelent a spiritiszták előtt és ezt mondta: *Én vagyok a tudásnak szelleme. Eljöttem, hogy tudassam veletek, hogy van másvilág. De most még csak csecsemő vagyok a másvilágon, semmit sem tehetek. Ha majd felnövök, megjelenek ismét és beszélek nektek.* Nem célunk nekünk a szellemidézőkkel komolyan foglalkozni, csak rá akartunk mutatni arra a népbutításra, a melyet a hatalmasok megbízásából egyesek folytatnak, hogy elvonják a népet az okos eszmék és a tudomány megismerésétől. Ez sok helyen sikerült is, de már látjuk előre, hogy nem soká tart az uraknak ez a mulatsága. A nép kezd *nem hinni* a szellemekben s felveszi a küzdelmet azokkal a szellemekkel, a melyet elnyomják, kizsákmányolják és butaságban tartják. A *Csofár* hivei mindinkább fogynak az urak legnagyobb kétségbeesésére, így hát a fogyófélben levő Csofár-hiveknek mindig kell valami újat feltalálni, hogy még egyideig higgyenek. A szociáldemokrácia majd véget vet a csosfarizmusnak.

Örökség egy szivarban. Majna-Frankfurt egyik szivaros boltjába a minap egy „uriember” lépett be és nyolczfilléres szivart kért. A szőke trafikos leányka mosolyogva tette eléje a nyolczfilléres szivarok ládikáját, az uriember pedig kiválasztott egy szép, világos, jól szelelő szivart. Az örökké lobogó

lángnál rágyújtott szivarjára, de az ahelyett, hogy égni kezdett volna, tűzsziporkákkal borította el a levegőt.

— Dinamit! . . . Dinamit! . . . sikoltott fel a szőke leányzó, de az uriember nem vesztette el hidegvérét, hanem eloltotta szivarját, elővette zsebkését és fölvágta a kis tűzokádót. Belsejében egy boritékot, a boritékban pedig egy huszmárkás bankjegyet s egy kis levélkét talált. A husz márkát zsebre vágta, majd olvasni kezdte a levelet, amelyben a következők állottak:

Mertens Jenő szivarsodró, halála előtt utolsó vagyonát tette ebbe a szivarba, a melyet maga sodort. Ez a szivar mindössze nyolcz fillér; gazdag ember ilyet nem vesz, azért szerencse érje a szükölködőt, akihez utolsó pénzem kerül. Engem a nyomoruság kergetett a halálba.

Hamburg, 1898. május 1-én.

A szivar kellemesen meglepett vevője után nézett a dolognak a hamburgi rendőrségnél, amelynek könyveiből csakugyan kitűnt, hogy 1898. május 1-én egy Mertens Jenő nevű munkásember holttestét vitték be az egyik halottas kamarába.

A delejesség mint hajtóerő. George C. Pyle amerikai állampolgárnak sikerült a delejességet gőzmozdonyok hajtóerejének fokozására fölhasználni. Az e célra szolgáló készülék erős villamdelejekből áll, melyeket épügy, mint a hajtókerekeket egyenlő számban alkalmaznak a gép keretén olyformán, hogy a delejek sarkai az illető kerék mögött a vágányokhoz mintegy fél hüvelyknyire közelednek. A delejsarkok alatt levő vágány tehát a delej fegyverzetét képezi. Ha az áramot elzárják, a delejek a gép kerekét és a vágányokat oly erővel huzzák össze, hogy ez által az adhäsio minden egyes kerék után 10.000—20.000 fonttal emelkedik és így ugyanazon erő kifejtése mellett még 4—5 sulyosan megterhelt kocsit lehet a vonathoz akasztani.

A Korkovány hegy. Hasztalan keresnök e néven térképeinken azt a híres hegyet, mely kitűnő borairól talán egész Európában ismeretes. Badaacsony-Tomaj község vidékén, illetve e fölött huzódik keleti irányban a Vaskapu, melynek tövében valami régi nagy épületnek — alkalmasint kolostornak — romjai is láthatók. Badaacsonynak ezt a keleti sziklás részét nevezi a köznép Korkoványnak, mely onnan ered, hogy a stájerországi németek itt jó bort nem találván, az ő kiejtésük szerint borkóstolásuk alkalmával így nyilvánították bírálatukat: . . . is'ja gar kain Wain . . ., (Hisz ez nem is bor) melyet aztán a nép mint elnevezést a hegyoldalra magára alkalmazott. E vidéken divatos még ez a gunyos közmondás is: . . . Adjon neki kegyelmed egy korsó korkoványit, kivallja még az öreg apja lólopását is! . . .

Szerkesztői üzenetek.

D. J. Budapest. Bizonyára meglehet tanulni, de mi, mint nem szakemberek nem adhatunk arról felvilágosítást, hogy hogyan. Forduljon egy festőhöz, vagy rajzolóhoz felvilágosításért.